

Om Den Frie (1891)

I trekantsgavlen over den blå dør, mellem de lakrøde dobbeltsøjler, skinner den forgyldte Pegasus om kap med solen. Ifølge myten fik den vingede hests kraftfulde hovslag kilden Hippokrene til at springe frem på musernes bjerg, og kildens vand gav poetisk inspiration til alle, der drak af den. Med en nøgen yngling siddende på ryggen slår Pegasus i dag sine hove mod J. F. Willumsens hvide træbygning i flyvende galop over et spirende landskab. Det har den gjort i 135 år som et billede på kunstens frie ånd.

En ånd, der altid har hersket bag de hvide, vinduesløse vægge i den tempelagtige bygning. Her bor Den Frie, som er en af de ældste og mest traditionsrige kunstinstitutioner i Danmark. På Den Frie har kunstnere altid vist det sidste nye inden for samtidskunsten. Både yngre og etablerede navne, danske såvel som udenlandske, har fundet plads indendørs og udendørs, i udstillingssalene, trappeopgangen, på toiletterne og i caféen Pegasus. Her er tidsånden blevet udfordret, nybrud er blevet opdyrket og utallige kunstnere har med oprørsk virkelyst skubbet til grænserne for, hvordan kunsten kan udfoldes og opleves.

Med en stærk tro på fællesskabet grundlagde en gruppe kunstnere Den Frie Udstilling i 1891 som en protest mod datidens konservative kunstsyn og censur. På kunstnersammenslutningens første udstilling skrev Willumsen på sit værk: "Den gamle kunst har sit gamle sprog, som man lidt efter lidt har lært at forstå. En ny kunst har et nydannet sprog, som man må lære, før man kan forstå det." Den nye retning i kunsten vakte stor opsigt, folk strømmede til, og takket være den betydelige succes kunne gruppen de følgende år præsentere internationale åndsfæller som Vincent van Gogh og Paul Gauguin.

Den Frie Udstillings sensation herhjemme gav genklang langt ud i Europa, og i 1897 fik kunstnersammenslutningen et blivende hjem i træ, skabt til kunsten af kunstnerne selv. I første omgang lå pavillonen i området mellem H.C. Ørstedsparken og Tivoli, men blev i 1913 flyttet til Oslo Plads over for den nyligt opførte Østerport Station. Her har den stået lige siden: mystisk og monumental i sin form, let i sin krop og fri i sin ånd.

Efter adskillige udvidelser og fornyelser blev den i 1986 fredet, og i 2014 slog Den Frie rødder med en ny underetage, hvor Café Pegasus og udstillingsrummet OSLO fandt sig til rette i husets kredsløb. Forplads og foyer blev restaureret i 2024 og åbnede sig mod en ny skulpturzone omkring bygningen. Her står tre markante skulpturer som holdepunkter midt i trafikken gungren og byens vingesus.

På bygningens nordvestlige side kan du møde Anne Marie Carl-Nielsens skitse til en skulptur af Dronning Margrete I til hest. Kunstneren var medlem af Den Frie, og andre forarbejder til værket blev udstillet i både 1897 og 1910.

I Den Fries sydvendte haveanlæg findes Det Egyptiske Æg af den danske samtidskunstner Sophia Kalkau, som også er medlem af Den Frie. Den tre meter lange, to meter høje og 17 tons tunge ellipsoide skulptur er navngivet med en hilsen til de oldegyptiske templer, som J. F. Willumsen var inspireret af, da han formgav udstillingsbygningen.

Foran bygningen rejser Isa Genzken's monumentale værk Vollmond sig og rækker med sin 16,5 meter høje konstruktion mod himlen og lyser som en ekstra måne over byen. Ligesom bygningen er den på en gang rå og romantisk.